

Tamara Senić

Studentkinja 4. godine istorije

Filozofski fakultet

Univerzitet u Beogradu

tamarasenic7@gmail.com

Pregledni naučni rad

Research paper

DOI: 10.5281/zenodo.6402697

primljeno / received: 31.12.2021.

prihvaćeno / accepted: 21.03.2022.

Filis Šlafli i Amandman o jednakim pravima

Apstrakt: Radom se želi prikazati kako je tekla borba Filis Šlafli i njenih saborkinja protiv usvajanja Amandmana o jednakim pravima u Ustav Sjedinjenih Američkih Država, kao i kako bi imenovani amandman, prvi put predstavljen američkoj javnosti čak davne 1923. godine, mogao da izmeni društveno–političke prilike u kojima žive američke žene. Velikim delom rad je nastao na osnovu izvora koje su iza sebe ostavile učesnice borbe za, odnosno protiv usvajanja Amandmana o jednakim pravima. Nakon uvodnog prikaza ranog istorijata odnosa javnosti prema amandmanu, našu pažnju ćemo usmeriti na jačanje vatrene opozicije amandmanu na čije čelo je stala Filis Šlafli. Takođe, ispitaćemo strukturu i razmere nasleđa ove konzervativne ikone koje nastavlja da igra značajnu ulogu na političkoj pozornici Amerike.

Ključne reči: Filis Šlafli, Amandman o jednakim pravima, Ustav Sjedinjenih Američkih Država, feminizam, antifeminizam, Glorija Stajnam, Beti Fridan, drugi talas feminizma

Uvod

Gotovo pedeset godina Amandman o jednakim pravima (*Equal Rights Amendment; ERA*) u Sjedinjenim Američkim Državama čeka je povoljnu društvenu klimu koja bi dozvolila njegovo ozakonjenje. Od trenutka kada ga je prvi put u javnost iznela sifražetkinja Alis Pol 1923. godine, do njegovog, činilo se, konačnog poraza 1982. godine, u određenim trenucima je izgledalo kao da je došlo pravo

вреće za njegovo usvajanje.¹ Napokon, 1972. godine prošao je Kongres i bio poslat da ga države ratifikuju. U slučaju da ga odobri 38 od 50 država, Amandman o jednakim pravima bi postao deo Ustava Sjedinjenih Američkih Država. Međutim, ovaj naizgled jednostavan amandman izazvao je veliko protivljenje hrišćanskih organizacija i tradicionalno nastrojenih pojedinaca. On se sastoji od tri rečenice, gde je prva ključna, dok se druge dve tiču njegovog sprovođenja. Prva i najbitnija rečenica glasi:

Sjedinjene Američke Države ili bilo koja savezna država neće uskratiti ili umanjiti jednakost u zakonskim pravima na osnovu pola.²

Na čelo antifeminističkog pokreta tada je stala Filis Šlafli kao najglasnija žena konzervativnih uverenja, koja je potom uložila neverovatan trud u organizovanje opozicije amandmanu. Njeni stavovi, ograničeni sopstvenom ekonomskom privilegijom, našli su plodno tle u populaciji situiranih belkinja koje su zatim opstruirale rad feminističkih grupa. Tako je 30. juna 1982. isteklo vreme koje je amandman imao za ratifikaciju. Filis je postala jedna od najvažnijih ikona konzervativne Amerike. Danas, pitanje Amandmana o jednakim pravima je ponovo aktuelno; stoga je neophodno dotaći se nasleđa Filis Šlafli koje predstavlja vatreni pogon savremenim antifeminističkim snagama Amerike.³

Nacionalna ženska stranka i Amandman o jednakim pravima

Nacionalna ženska stranka (*National Woman's Party*), koju je vodila Alis Pol, igrala je ključnu ulogu u obezbeđivanju glasačkog prava ženama. Nova era američke

¹ Kathryn, Cullen-DuPont., *Encyclopedia of Women's History in America*, (New York: Facts On File, 2000), 201.

² Član 2. Kongres će imati moć da provodi, preko odgovarajućih zakonskih akata, odredbe ovog člana.

Član 3. Ovaj amandman će stupiti na snagu dve godine nakon ratifikacije. *The number one most frequently asked question is: What is the full text of the Equal Rights Amendment?*, <<https://www.equalrightsamendment.org/faq>>, (pristupljeno 14. novembar 2020).

³ NBC News, *House Passes Historic Resolution For Equal Rights Amendment*, February 14, 2020, Youtube Video, <https://www.youtube.com/watch?v=xIOWOBEGzpg>. (pristupljeno 14. novembar 2020).

unutrašnje politike može da se prati od usvajanja 19. Amandmana⁴, preko Zakona o građanskim pravima⁵ pa sve do savremenih građanskih borbi. Od 1913. godine Nacionalna ženska stranka u Sjedinjenim Američkim Državama je na različite načine mobilizovala javnost u borbi koja je ženama omogućila pravo glasa 1920. godine.⁶ Posle ove istorijske pobeđe, Alis Pol i njene partijske istomišljenice su odlučile da fokus stranačke delatnosti treba da ostane pribavljanje zakonske jednakosti muškaraca i žena. Alis je smatrala da je, radi ostvarivanja tog zadatka, potrebno da se reformiše baza zakonodavnog sistema – Ustav Sjedinjenih Američkih Država. Tako je 21. jula 1923. godine predstavila nacrt Amandmana o jednakim pravima koji bi, kao deo Ustava, onemogućio sve oblike diskriminacije sa kojima su se žene svakodnevno suočavale širom Amerike.⁷ U decembru iste godine amandman je predstavljen Kongresu. Glavna formalna prepreka njegovom usvajanju u to vreme bila je mogućnost nelegitimnosti radničkih prava koja su služila za zaštitu radnica ukoliko bi amandman o jednakim pravima postao deo Ustava. U tom slučaju žene bi izgubile *povlašćen* položaj u pogledu radničkih prava. Međutim, i sama Alis Pol je priznala da je pravi problem zapravo duboko ukorenjena svest o ženskim dužnostima, i da se kao primarni zadatak postavlja menjanje ženske misli o sopstvenim sposobnostima i mestu u društvu.⁸ Ovaj problem predstavljao je kamen spoticanja i feministkinjama koje su se narednih decenija borile za usvajanje amandmana.

⁴ Devetnaesti amandman na Ustav SAD (1920) zabranjuje da se pravo glasa uskrati bilo kom građaninu SAD. Omogućio je pravo glasa ženama u SAD. *19th Amendment to the U.S. Constitution: Women's Right to Vote (1920)*, <<https://www.archives.gov/milestone-documents/19th-amendment>>, (26. mart 2022).

⁵ Zakon o građanskim pravima (1964) je stavio van zakona veće oblike diskriminacije (na osnovu pola, rase, vere, nacionalnosti). *Civil Rights Act (1964)*, <<https://www.archives.gov/milestone-documents/civil-rights-act>>, (pristupljeno 26. mart 2022).

⁶ *How our Past Informs our Present*, <<https://www.nationalwomensparty.org/mission-1>>, (14. novembar 2020).

⁷ Deborah, Kops, *Alice Paul and the Fight for Women's Rights: from the Vote to the Equal Rights Amendment*, (Honesdale: Calkins Creek, 2017) 113.

⁸ *Ibid.*, 115.

Oživljeni pokret za ženska prava

Iako je Nacionalna ženska stranka nastavila da se bori za amandman, njegova ratifikacija je bila malo verovatna sve do 1960-ih tokom kojih je došlo do oživljavanja ženskog fronta. Šezdesetih godina prošlog veka feministkinje su zagovarale drugačiju teoriju roda koja je bila omogućena drastično izmenjenim načinom života, koji im je doneo određene vrste oslobođenja i sa tim i političku osvešćenost.⁹ *Mistika ženstvenosti* autorke Beti Fridan označila je početak drugog talasa feminizma.¹⁰ Zakon o jednakim platama iz 1963. godine¹¹, Sedma glava Zakona o građanskim pravima iz 1964. godine¹² i Deveta glava Amandmana o visokom obrazovanju¹³ označili su važne korake u tretiranju rodne diskriminacije u u domenima obrazovanja i radnih odnosa. Nacionalna organizacija za žene (*National Organization for Women*), osnovana 1966. godine, čija je prva predsednica bila upravo Beti Fridan, postavila je borbu za amandman o jednakim pravima kao jedan od svojih prioriteta.¹⁴ Usledila je jedna pobeda za amandman – on je prošao Kongres 22. marta 1972. godine, te je trebalo da ga sada prihvati 38 od 50 država da bi mogao da postane deo američkog Ustava.

Amandman o jednakim pravima bi rešio problem nejednake zarade muškaraca i žena – pružio bi efektivniju podlogu za parnice koje bi se ticale rodne diskriminacije u poslovnim odnosima.¹⁵ Amandman bi obezbedio da muškarci i žene imaju jednako pravo na rad i stvaranje porodice u isto vreme.¹⁶ Osigurao bi ustavnu platformu za sprečavanje nasilja nad ženama¹⁷ i postavio bazu za promenu svih

⁹ Donald, Mathews, "Spiritual Warfare: Cultural Fundamentalism and the Equal Rights Amendment", *Religion and American Culture* 3 (1993): 129.

¹⁰ Eric, Miller, "Phyllis Schlafly's Positive Freedom: Liberty, Liberation and the Equal Rights Amendment", *Rhetoric and Public Affairs* 8/2 (2015): 279.

¹¹ *The Equal Pay Act of 1963*, <<https://www.eeoc.gov/statutes/equal-pay-act-1963>>, (pristupljeno 20. novembar 2020).

¹² *Title VII of the Civil Rights Act of 1964*, <<https://www.eeoc.gov/statutes/title-vii-civil-rights-act-1964>>, (pristupljeno 20. novembar 2020).

¹³ *Title IX*, <<https://www.britannica.com/event/Title-IX>>, (pristupljeno 20. novembar 2020).

¹⁴ *NOW and the ERA*, <<https://now.org/now-and-the-equal-rights-amendment/>>, (20. novembar 2020).

¹⁵ Jessica Neuwirth, *Equal Means Equal: Why the Time for an Equal Rights Amendment Is Now*, (New York: The New Press, 2015), 24.

¹⁶ *Ibid.*, 34.

¹⁷ *Ibid.*, 44.

diskriminatorских zakonskih praksi.¹⁸ Amandman o jednakim pravima bi tako predstavljao sledeću pobedu u borbi za ženska prava u Americi posle 1920. godine. Bilo je očekivano da ga žene oberučke prihvate, međutim, neke su ga percipirale kao napad na sopstveni moralni kompas.

Veoma jaka opozicija amandmanu je rasla, posebno na zapadu i jugu Amerike. Upravo u vreme kada se amandman činio nezaustavljivim, do tada ćutljiva većina progovorila je u ime porodice i vere. Na čelo ove hrišćanske opozicije stala je jedna od najpoznatijih antifeminističkih aktivistkinja, Filis Šlafli.¹⁹ Njena strategija je uključivala ubeđivanje žena da je izjednačavanje njihovih prava sa muškim zapravo nepoželjno. Filis je organizovala pokret *STOP ERA (Stop Taking Our Privileges Equal Rights Amendment)*²⁰, dok su na suprotnoj strani fronta bile feministkinje kao što su Glorija Stajnam (Gloria Steinem), Beti Fridan (Betty Friedan) i Džejn Fonda (Jane Fonda).

U svom obraćanju Senatu 1970. godine, spisateljica i kritičarka Glorija Stajnam, liderka feminističkog pokreta 1960-ih i 1970-ih, dala je jasan portret pristalica Filis Šlafli. Skrenula je pažnju na seksističke mitove koje oni nastavljaju da koriste, uprkos njihovom zastarevanju; od muške lovačke aktivnosti kao dokaza nekakve plemenske superiornosti, do toga da je deci preko potrebna gotovo isključivo pažnja majke.²¹ Dotakla se pitanja internalizovane agresije, koja dalje rezultira u ženskoj internalizaciji mizoginije i to sve radi lakšeg opstanka u patrijarhalnom svetu, što postaje najveći problem u borbi za ženska prava.²² Glorija je uporedila restriktivne mitove koji su pratili afroameričko stanovništvo sa onima koji nastavljaju da prate žene. Zaključila je obraćanje sa mišlju da je potrebno da se

¹⁸ Ibid., 55.

¹⁹ David Kyvig, "Historical Misunderstandings and the Defeat of the Equal Rights Amendment", *The Public Historian* 18/1 (1996): 45.

²⁰ *Revisiting the STOP ERA Movement - and Its Leader, Phyllis Schlafly - In Photos*, <<https://www.townandcountrymag.com/leisure/arts-and-culture/g32147431/stop-era-phyllis-schlafly-movement-photos/>>, (20. novembar 2020).

²¹ *All Our Problems Stem from the Same Sex Based Myths: Gloria Steinem Delineates American Gender Myths during ERA Hearings*, <<http://historymatters.gmu.edu/d/7025/>>, (20. novembar 2020).

²² Ibid.

nepravde isprave u Ustavu Sjedinjenih Američkih Država jer žene neće biti zadovoljne bez potpunih ustavnih prava.²³ Ipak, Filis je tada uspela da pobedi; rok za ratifikaciju amandmana je istekao 1982. godine sa 35 država koje su ga prihvatile.

Ko je Filis Šlafli?

Nesporan je uticaj koji je Filis Šlafli ostavila svojom predanom političkom delatnošću, bez obzira na to da li se slažemo ili ne sa vrednostima koje je zastupala. Iako je predstavljala svojevrsnog feminističkog arhineprijatelja svog doba, ipak je uspela da bude žena koja je i te kako uticala na političke tokove. Filis se najčešće koristila pravima koja su ženama pribavljena upravo radikalnom feminističkom borbom, i na taj način uspela da bude jedna od nekolicine uticajnih žena. Tok njenog života bi trebalo da nam približi motive za njene kasnije političke akcije.

Rani život Filis Šlafli: odrastanje, obrazovanje, brak

Filis Šlafli je rođena kao Filis Makalpin Stjuart 1924. godine u Sent Luisu, u državi Misuri.²⁴ Njena porodica je pripadala srednjoj klasi koja je propatila tokom Velike krize.²⁵ Majka je bila primorana da nađe posao zbog teške finansijske situacije u kojoj su se tada našli; može se pretpostaviti da je ovo uticalo na Filis i njenu percepciju *ženskog rada van sopstvenog doma* — to se činilo kao nepoželjno i mučno. Majka Filis Stjuart je svakako bila primorana na takvu vrstu rada u vreme kada se nije očekivalo da gotovo svaka žena treba da radi i van kuće, te ona na to nije gledala kao na vrstu samopotvrđivanja i ispunjenja.²⁶ Odil Stjuart je insistirala da njena ćerka Filis ima specifično obrazovanje: katoličko, klasično, sa akcentom na latinski jezik i hrišćansku doktrinu, kao što je uostalom i ona sama imala.²⁷ Otac Filis Šlafli, Brus, bio je zagriženi republikanac koji se gnušao svake vrste socijalne pomoći i osiguranja, te

²³ Ibid.

²⁴ Carol Felsenthal, *The sweetheart of the silent majority: The Biography of Phyllis Schlafly*, (New York: Doubleday and Company, 1981), 9.

²⁵ Ibid., 12.

²⁶ Ibid., 13.

²⁷ Ibid., 15.

je bio jedan od najvećih protivnika Ruzveltovog programa pomoći, iako je bio neko čija bi porodica od toga imala koristi. Porodica Stjuart je govorila da ljudi mogu učiniti bilo šta ukoliko se dovoljno potrudu, te je za njih filozofija državnog davanja bila potpuno kontraproduktivna.²⁸ Srednje obrazovanje u čuvenoj katoličkoj školi Siti Haus ostavilo je na Filis neizbrisiv trag. Tu su devojčice od prvog dana pripremane za ulogu supruge i majke.²⁹ Posle školovanja na Vašington univerzitetu u Sent Luisu, Filis je 1945. godine stekla master diplomu na prestižnom Radklif koledžu, dok je znatno kasnije, 1978, stekla i diplomu pravnika na privatnom univerzitetu u svom rodnom gradu.³⁰ Od detinjstva, poznanici su je opisivali kao neverovatno pametnu i izražavali su svoja očekivanja da će Filis postaviti sebi visoke ciljeve.³¹

Udaja za Freda Šlaflija, bogatog advokata, značila je uniju dvoje jako konzervativnih i disciplinovanih ljudi. Upoznali su se tako što je Filis Fredu poslala pomoć pred njegovu debatu sa bivšim senatorom iz Ilinoisa, Polom Daglasom. Naime, Filis je pronašla senatorove rane spise koji su nedvosmisleno pokazivali da je Pol Daglas predani socijalista, što je Fredu pružilo ključne argumente za susret sa senatorom. Posle sedam meseci upoznavanja, došlo je do venčanja.³² Kada je predanije počela da se bavi političkim aktivizmom, Filis je Freda nazivala *svojim prvim savetnikom*.³³ Fred joj je bio posebno potreban kao pravni konsultant prilikom borbe protiv usvajanja Amandmana o jednakim pravima.³⁴

Odrastanje u konzervativnom i radoholičarskom domu Filis je donelo neverovatnu strast za uspehom i želju za konstantnim usavršavanjem, postala je jaka i nezavisna, cenila je obrazovanje. Ali, može se sasvim jasno reći da se njena dostignuća ne mogu dovesti u logičnu vezu sa njenom averzijom prema pokretu za žensko oslobođenje i Amandmanu o jednakim pravima. Ukoliko biste tvrdili da

²⁸ Ibid., 18.

²⁹ Ibid., 51.

³⁰ Ibid., 25.

³¹ Ibid., 36.

³² Ibid., 84.

³³ Ibid., 109.

³⁴ Ibid., 110.

vodite neuspešan život, Filis je otvoreno govorila da to nikako ne može biti društvena krivica koja vas koči u vidu seksizma ili rasizma — prosto, niste dovoljno disciplinovani i vredni.³⁵

Borba protiv samostalnih žena — Filis Šlafli i tradicionalne rodne uloge

„Prava žena“ u političkoj akciji

Filis Šlafli je gotovo ceo život pomno pratila politička dešavanja i učestvovala u njima. Radila je kao menadžer kampanje republikanskom kandidatu za Kongres Klodu Bejkvelu 1946. godine.³⁶ Učestvovala je na svim republikanskim nacionalnim konvencijama od 1952. pa do godine svoje smrti, 2016. godine.³⁷ Na političku scenu se probila knjigom *Izbor a ne eho* iz 1964. godine kojom je pomogla nominaciju senatora Berija Goldvotera za predsednika Sjedinjenih Američkih Država i ustoličenje modernog konzervativnog pokreta u podeljenoj Republikanskoj stranci. To ju je kasnije preporučilo kao odličnog vođu pokreta protiv Amandmana o jednakim pravima.³⁸

Bila je predsednica Federacije Republikanskih žena u Ilinoisu (1960–1964) i i prva potpredsednica Nacionalne federacije republikanskih žena (1964–1967).³⁹ Takođe, Filis je bila kandidatkinja za Kongres iz Ilinoisa 1952. i 1970. godine.⁴⁰

U bici za sprečavanje usvajanja Amandmana o jednakim pravima do 1970–ih najglasniji je bio senator iz Severne Karoline, Sem Ervin.⁴¹ U formiranju narativa koji je trebalo da spreči ulazak amandmana u Ustav, on je kombinovao tradicionalno mišljenje o ženinom mestu u domaćinstvu i progresivan stav da je ženama van sopstvenog doma potrebna zaštita. Jako bitan argument Ervina i njegovih pristalica u ovoj borbi je bila navodna mogućnost ukidanja alimentacije, udovičkih beneficija,

³⁵ Ibid., 34.

³⁶ Ibid., 76.

³⁷ *Phyllis Schlafly Bio - founder of Eagle Forum*, <<https://eagleforum.org/about/bio.html>>, (pristupljeno 22. novembar 2020).

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Kyvig, *op. cit.*, 51.

kao i opasnost da žene budu regrutovane u vojsku. Kao perverziju su videli moguće postojanje zajedničkih zatvora i javnih toaleta.⁴² Senator Ervin se za pomoć u borbi obratio upravo Filis Šlafli, koja je priznala da je pre njegovog poziva znala malo o samom amandmanu. Ipak, ona je bila neko ko se živo interesovao za spoljnu politiku, neko ko je komentarisao vojne probleme i pretnju koju je predstavljao komunizam. Filis je odmah prihvatila poziv senatora Ervina i počela da koristi svoju popularnost za širenje njegovih antifeminističkih argumenata. Kao neko ko se zalagao za jaku vojsku, plašila se da bi je mogućnosti otvorene ovim amandmanom (mobilizacija žena) drastično oslabile.⁴³ Govorimo o vremenu kada su mnogi republikanci podržavali amandman. Ervin i Šlafli nisu uživali isključivo podršku onih koji su se vatreno suprotstavljali ženskim pravima; govoreći o pravima supruga, majki, udovica i radnica, dobijali su pažnju onih koji su naivno verovali u moć i potrebu za zaštitnim zakonima. Ovako su doprli do mnogih visokih zvaničnika.⁴⁴ Filis je tada osnovala svoju volontersku organizaciju *Eagle Forum*, koja i danas nastavlja da promoviše vrednosti patrijarhalnog društva.⁴⁵

U istoriji SAD, od 1960. godine, došlo je do predlaganja osam amandmana, od kojih je polovina usvojena a druga polovina odbijena. U slučajevima amandmana koji u tom periodu nisu usvojeni, verovalo se da bi ih države bez problema ratifikovale, da su prošli Kongres. Zbog ovoga, pristalice Amandmana o jednakim pravima se, za razliku od svojih protivnika, nisu spremile za kampanju za ratifikaciju.⁴⁶ Temeljnije proučavanje istorije usvajanja amandmana u Sjedinjenim Američkim Državama je pokazalo da je američki Jug, pre svih, gotovo bez izuzetka pružao jak otpor liberalnim reformama. Od 20 država koje nisu ratifikovale ovaj amandman, njih 10 su države Juga.⁴⁷ Pažljivije planirana i sprovedena kampanja u

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid., 52.

⁴⁴ Ibid., 53.

⁴⁵ *Phyllis Schlafly Bio*, <<https://eagleforum.org/about/bio.html>>, (pristupljeno 22. novembar 2020).

⁴⁶ Kyvig, *op. cit.*, 53.

⁴⁷ Ibid., 54.

Virdžiniji, Severnoj Karolini, Džordžiji i Floridi bi verovatno dovela do ratifikacije.⁴⁸ Nakon što se Sem Ervin u Senatu požalio da rezolucija Amandmana o jednakim pravima nema određeno vreme propisano za ratifikaciju, pristalice amandmana, senator Birč Bej i članica Predstavničkog doma Marta Grific, prihvatili su rok od sedam godina, misleći da će ovim obezbediti još koji glas.⁴⁹

Pokret *STOP ERA* koji je Filis osnovala u oktobru 1972. godine činile su uglavnom žene tradicionalnih uverenja. Kroz kampanju koja je uključivala medijski aktivizam, proteste, pozive kao i pisanje brošura i pisama, ove žene su uspele da stanu na put poletu koji su stvorile pristalice amandmana tih godina.⁵⁰ Bilo je jasno da države koje ga nisu ratifikovale to neće učiniti ni 1978. godine. Ni proširenje roka za ratifikaciju do 1982. godine nije donelo odlučujuće glasove.⁵¹ Filis Šlafli je 22. marta 1979. godine proslavila svoju pobedu nad Amandmanom o jednakim pravima, diveći se *najvećoj pozitivnoj snazi u državi* koja je uspela da političarima i birokratama zada odlučujući poraz.⁵² Svakako, Filis nije bila jedina odgovorna za neuspeh amandmana. Ona nije bila svemoćna i nije ostvarila sve svoje političke želje; na primer, nikada nije ušla u Kongres. Danas, njena ćerka En Šlafli Kori nastavlja putem koji joj je majka utabala.⁵³

Antifeministički narativ

Za Filis Šlafli, nije bilo dileme oko tradicionalnih rodni uloga — muškarac je nesumnjiva glava porodice. Zagovarala je teoriju po kojoj je raspadu Rimskog carstva doprinela nezavisna rimska matrona; naime, ona je za Filis predstavljala nešto najbliže savremenim feministkinjama. Matrona je prisvojila muške obrasce ponašanja, što je dovelo do raspada porodice i na kraju samog carstva.⁵⁴ Govorila je

⁴⁸ Ibid., 55.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Miller, *op. cit.*, 278.

⁵¹ Ibid., 279.

⁵² Ibid., 278.

⁵³ *The Daughter Also Rises - Anne Schlafly Cori, Chairman of Eagle Forum*, <<https://www.iwf.org/people/anne-schlafly-cori/>>, (pristupljeno 5. decembar 2020).

⁵⁴ C. Felsenthal, *op. cit.*, 112.

da žene rađaju decu a muškarci stvaraju uslove za njihovo podizanje. Ako vam se ovo ne sviđa, žalite se samom Bogu.⁵⁵ Svi ostali aspekti ženskog života trebalo je stoga da budu podređeni njenoj reproduktivnoj ulozi. Takođe, većina žena na takvu ulogu u stvaranju novog života gleda kao na privilegiju, nikako teret, tvrdila je gospođa Šlafli.⁵⁶ Ključ njenog uspešnog marketinga bilo je i konstantno eksploatisanje činjenice da je Filis bila majka šestoro dece.⁵⁷

Ne postoje samo fizičke razlike između muškaraca i žena, tu su i one psihološke; ženska potreba da se voli, i muška da se bude voljen. Sa takvom percepcijom, Filis je zahtevala od svojih ženskih pristalica da poštuju svoje muževe i da im se dive.⁵⁸ Sve težnje koje jedna mlada žena *sme* da ima se tako svode na iščekivanje dobrog budućeg supruga, što sa sobom donosi potpuno podređivanje sopstvenih aspiracija koje nikako ne mogu da prevazilaze okvire porodičnog života.

Odlučno je odbacivala tvrdnje da su žene, kao i afroameričko stanovništvo, vekovima bili potlačene populacije u Americi. Čak je govorila da su Amerikanke najsrećnija bića koja su ikada živela.⁵⁹ Na početku obnovljene borbe za usvajanje Amandmana o jednakim pravima, omiljeni argument ljudi koji su mu se suprotstavljali je bio taj da žene drže oko 50% ukupnih američkih deonica. Zapravo, tako veliki udeo značio je samo 18% ukupne vrednosti deonica.⁶⁰

Kada je kasnije pisala o, za nju *takozvanom* drugom talasu feminizma, označila je Beti Fridan kao njegovu glavnu zagovornicu. Kao neko ko je porodični život video kao koncentracioni logor, što je Filis percipirala kao jasnu marksističku odrednicu, Beti Fridan je osmislila ceo društveni problem neprestanog tlačenja žena koje su se najviše fizički i psihički trošile podizanjem svoje dece.⁶¹ Filis i njene pristalice su kao

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Phyllis Schlafly Eagles, *Phyllis Schlafly Speech: Power of the Positive Woman*, 1977, January 3, 2018, Youtube Video, <<https://www.youtube.com/watch?v=IMoE0QXPjp0>>, (21. novembar 2020).

⁵⁷ Felsenthal, *op. cit.*, 121.

⁵⁸ Ibid., 114.

⁵⁹ Suzzane, Venker, Phyllis, Schlafly, *The Flipside of Feminism: What Conservative Woman Know - and Men Can't Say*, (Washington: WorldNetDaily, 2010), 14.

⁶⁰ *All Our Problems Stem from the Same Sex Based Myths...*, <<http://historymatters.gmu.edu/d/7025/>>, (20. novembar 2020).

⁶¹ Felsenthal, *The sweetheart*, 29.

najveća zla percipirale žensko samopouzdanje, nezavisnost, mogućnost izbora, i žene koje to zahtevaju klasifikovale kao osobe koje sopstvene frustracije projektuju na celo društvo kriveći ga za životne poraze.

Religija je igrala ključnu ulogu u narativu Filis Šlafli koji je plasiran prilikom kampanje *STOP ERA*. Činilo se da je bilo nemoguće odvojiti taj problem od religije, dok je na versku posvećenost Filis najviše uticaja imao njen suprug Fred.⁶² Ona je smatrala da bi sveti temelji ovozemaljskog poretka bili poljuljani stavljanjem pojedinaca pred zakon bez obzira na pol. Prilikom javnih nastupa, Filis je često izražavala veru u ispravnost svojih uverenja. Na jednoj od demonstracija koje promovišu tradicionalne porodične vrednosti koja je održana 1977. godine, Filis je bez imalo cinizma rekla *Bog je na našoj strani. Na našoj strani je Neko ko je moćniji od predsednika Sjedinjenih Američkih Država*. Govoreći o osnivanju svog *Eagle Forum-a*, naglasila je — *mi podržavamo Deklaraciju nezavisnosti i njenu fundamentalnu doktrinu o dugovanju našeg postojanja Kreatoru koji nam je svima dodelio neotuđiva prava; takođe podržavamo Ustav Sjedinjenih Američkih Država kao način da se ova bogomdana prava osiguraju. Podržavamo Sveto pismo jer nam pruža najbolji moralni kompas ikada stvoren*.⁶³ Njene pristalice su negovale diskurs o Filis kao religijskom vođi i imale jasnu sliku o borbi protiv amandmana koja je za njih predstavljala vrstu religijskog rata. Osećali su da su političari i birokrate pretvorili Ameriku u nemoralnu tvorevinu koja služi za podsmeš ostataka sveta. Ipak, Filis je bila ta koja je imala dovoljno harizme da okupi lojalnu masu, dok je sama govorila da oni *predstavljaju najveću pozitivnu silu u državi*.

Ovo su bili osnovni arhetipski mitovi koje je Filis Šlafli učitala u svoju viziju savršene, *prave žene*. Njena *prava žena* se postavlja kao ideal čiji životni put vodi do potpunog ženskog ispunjenja. Za Filis, najveću pretnju po ženu na takvom putu predstavljaju zli glasovi liberalnih žena koje mogu da je navedu na život bez supruga i dece.⁶⁴

⁶² Ibid., 110.

⁶³ Ibid., 50.

⁶⁴ Martha, Solomon, "The positive woman's journey: A mythic analysis of the rhetoric of stop ERA", *Quarterly Journal of Speech* 65 (1979): 264.

Gospođa Amerika

Nova američka serija, istorijska drama *Mrs. America*, koja je sa emitovanjem počela 2020. godine, prati priču o ratifikaciji Amandmana o jednakim pravima 1970—ih godina, kroz prizmu kako feministkinja tako i njihovih suparnica. Sam naziv *Gospođa Amerika* upućuje na glavnu junakinju, Filis Šlafli, veoma složen dramaturški lik, koju igra glumica Kejt Blanšet. Iz njene bogate biografije, kroz koju je mogla da bude prikazana čitava plejada američkih problema od sredine 20. veka pa do trenutka smrti Filis 2016. godine, izdvojen je samo mali deo. Filis Šlafli je u seriji predstavljena kao svojevrsna kuma modernog antifeminističkog pokreta. Ona se svakodnevno suočavala sa omalovažavanjem muškaraca koji njenu stručnost nisu shvatali ozbiljno. Umesto da im bude savetnica, radije su je gledali kao sekretaricu. Kada je Filis saznala za amandman koji ima potencijal da sruši temelje tradicionalne porodice, bacila se u osmišljavanje ozbiljne kampanje zarad zaštite iste. Smatrala je da je potpuno apsurdno govoriti o takvoj vrsti amandmana jer su američke žene najprivilegovanija bića ikada. Koliko je ova tema i danas važna pokazuje popularnost koju je serija dobila za kratko vreme, a tu su i pozitivni komentari kritike.⁶⁵ Debata o neophodnosti Amandmana o jednakim pravima je ponovo pokrenuta. U martu 2021. godine, doneta je rezolucija koja bi mogla da znači njegovo usvajanje.⁶⁶ S druge strane, *Eagle Forum* je pokrenuo kampanju prikupljanja novca u cilju promovisanja drugačije slike Filis Šlafli i Amandmana o jednakim pravima.⁶⁷ Nekoliko meseci pre smrti Filis je kao predana republikanka podržala Donalda Trampa, pozivajući

⁶⁵ *Mrs. America* (2020), r. Anna Boden, Ryan Fleck, Amma Asante, Laure de Clermont-Tonnerre, Janicza Bravo.

⁶⁶ CBS News, *House clears way for ratification of decades old Equal Rights Amendment*, March 19, 2021, Youtube Video, <https://www.youtube.com/watch?v=bFEjLzZUCmo>. (pristupljeno 21. mart 2021).

⁶⁷ *Help Eagle Forum tell the Truth about Phyllis' life!*, <<https://eagleforum.org/topics/era/hollywood-attacks-conservatives.html>>, (pristupljeno 7. decembar 2020).

biračko telo da glasa za njega.⁶⁸ Stoga, na njenoj sahrani 2016. godine počasni govor je održao i sam Tramp, svestan njenog nasleđa. Nazvao ju je *pravim patriotom*.⁶⁹

Zaključak

Borba za usvajanje Amandmana o jednakim pravima oslikava složene probleme kroz koje je Amerika prolazila čitav 20. vek. Filis Šlafli, jedna od najglasnijih protivnica njegovog usvajanja, bila je javnosti poznata i ostvarena žena, dok je ostatku svog pola želela da nametne drugačije životne okvire. Dok je govorila da je svrha ženskog života ostvarenje idiličnog porodičnog doma, njen primer je pokazivao da takav dom nije dovoljan za životno ispunjenje. Filis se nije zadovoljila ulogom savršene majke i supruge; želja za ostvarenjem velikih političkih ciljeva ju je pratila do kraja života. Ipak, većina njenih argumenata protiv usvajanja Amandmana o jednakim pravima danas se čini zastarelim, dok njeni naslednici kao glavni adut u savremenoj borbi koriste pravo na abortus koje bi bilo zagarantovano njegovim prihvatanjem. Nasleđe Filis Šlafli, popularizovano istorijskom dramom *Gospođa Amerika*, i dalje daje snagu antifeminističkim snagama.

Bibliografija:

All Our Problems Stem from the Same Sex Based Myths: Gloria Steinem Delineates American Gender Myths during ERA Hearings, <<http://historymatters.gmu.edu/d/7025/>> (pristupljeno 20. novembar 2020).

Civil Rights Act (1964), <<https://www.archives.gov/milestone-documents/civil-rights-act>>, (pristupljeno 20. mart 2022).

How our Past Informs our Present, <<https://www.nationalwomansparty.org/mission-1>>, (pristupljeno 14. novembar 2020).

⁶⁸ Phyllis Schlafly Eagles, *Phyllis Schlafly Endorses Donald Trump*, March 12, 2020, Youtube Video, https://www.youtube.com/watch?v=B1zKq_0xjyk. (pristupljeno 7. decembar 2020).

⁶⁹ *Trump honors true patriot Phyllis Schlafly at her funeral*, <https://www.politico.com/story/2016/09/donald-trump-phyllis-schlafly-funeral-227994>. (prikupljeno 28. 12. 2021).

Help Eagle Forum tell the Truth about Phyllis' life!,
<<https://eagleforum.org/topics/era/hollywood-attacks-conservatives.html>>
(pristupljeno 7. decembar 2020).

Mrs. America (2020), r. Anna Boden, Ryan Fleck, Amma Asante, Laure de Clermont-Tonnerre, Janicza Bravo.

NBC News, *House Passes Historic Resolution For Equal Rights Amendment*, February 14, 2020, Youtube Video <https://www.youtube.com/watch?v=xIOWOBEGzpg>,
(pristupljeno 14. novembar 2020).

NOW and the ERA <<https://now.org/now-and-the-equal-rights-amendment/>>
(pristupljeno 20. novembar 2020).

Phyllis Schlafly Eagles, *Phyllis Schlafly Speech: Power of the Positive Woman*, 1977, January 3, 2018, Youtube Video, <<https://www.youtube.com/watch?v=IMoE0QXPjp0>>, (pristupljeno 21. novembar 2020).

Phyllis Schlafly Eagles, *Phyllis Schlafly Endorses Donald Trump*, March 12, 2020, Youtube Video https://www.youtube.com/watch?v=B1zKq_0xjyk,
(pristupljeno 7. decembar 2020).

Phyllis Schlafly Bio - founder of Eagle Forum, <<https://eagleforum.org/about/bio.html>>
(pristupljeno 22. novembar 2020).

Revisiting the STOP ERA Movement - and Its Leader, Phyllis Schlafly - In Photos, <<https://www.townandcountrymag.com/leisure/arts-and-culture/g32147431/stop-era-phyllis-schlafly-movement-photos/>> (pristupljeno 20. novembar 2020).

The number one most frequently asked question is: What is the full text of the Equal Rights Amendment? <<https://www.equalrightsamendment.org/faq>> (pristupljeno 14. novembar 2020).

The Equal Pay Act of 1963, <<https://www.eeoc.gov/statutes/equal-pay-act-1963>>
(pristupljeno 20. novembar 2020)

Title VII of the Civil Rights Act of 1964, <<https://www.eeoc.gov/statutes/title-vii-civil-rights-act-1964>> (pristupljeno 20. novembar 2020).

Title IX, <<https://www.britannica.com/event/Title-IX>> (pristupljeno 20. novembar 2020).

Venker, Suzzane, Phyllis Schlafly. *The Flipside of Feminism: What Conservative Women Know - and Men Can't Say*. Washington: WorldNetDaily, 2010.

19th Amendment to the U.S. Constitution: Women's Right to Vote (1920), <<https://www.archives.gov/milestone-documents/19th-amendment>> (Phyllis 26. mart 2022).

Cullen-DuPont, Kathryn. *Encyclopedia of Women's History in America*. New York: Facts On File, 2000.

Felsenthal, Carol. *The sweetheart of the silent majority: The Biography of Phyllis Schlafly*. New York: Doubleday and Company, 1981.

Kops, Deborah. *Alice Paul and the Fight for Women's Rights: from the Vote to the Equal Rights Amendment*. Honesdale: Calkins Creek, 2017.

Kyvig, David. "Historical Misunderstandings and the Defeat of the Equal Rights Amendment". *The Public Historian* 18/1 (1996): 45–63.

Mathews, Donald. "Spiritual Warfare: Cultural Fundamentalism and the Equal Rights Amendment". *Religion and American Culture* 3 (1993): 129–154.

Miller, Eric. "Phyllis Schlafly's Positive Freedom: Liberty, Liberation and the Equal Rights Amendment". *Rhetoric and Public Affairs* 8/2 (2015): 277-300.

Neuwirth, Jessica. *Equal Means Equal: Why the Time for an Equal Rights Amendment Is Now*. New York: The New Press, 2015.

Solomon, Martha. "The positive woman's journey: A mythic analysis of the rhetoric of stop ERA". *Quarterly Journal of Speech* 65 (1979): 262–274.

Tamara Senić

Undergraduate

Faculty of Philosophy

University in Belgrade

tamarasenic7@gmail.com

Phyllis Schlafly and the Equal Rights Amendment

The paper seeks to show how Phyllis Schlafly and her female comrades' struggled against ratification of the Equal Rights Amendment to the U.S. Constitution, as well as how the named Amendment, which was introduced to the

American public back in 1923. for the first time, would change the socio-political circumstances in which contemporary American women live. For the big part, this work is based on the sources left by the participants in this fight for equal rights. After the introductory presentation of the early history of the Equal Rights Amendment, we will direct our attention to the making of the fiery opposition where Phyllis Schlafly stood as the official leader, and examine the structure and proportions of the legacy of this conservative icon which perpetuates to play a paramount role at the American political stage.

Key words: Phyllis Schlafly, Equal Rights Amendment, U.S. Constitution, feminism, antifeminism, Gloria Steinem, Betty Friedan, the second wave of feminism